

persecutione propter fidei confessionem oculus effossus fuerat. Jam vero Socrates, *Hist. Ecc.*, I, XI, narrat: « Visum erat episcopis (in concilio Nicaeno) *novam legem* in Ecclesiam inducere ut quicumque in sacrum ordinem allecti essent, idest episcopi, presbyteri et diaconi, ab uxorum quas, cum laici essent, matrimonii jure sibi sociaverant, concubitu abstinerent. Cumque hac re in medium proposita, singulorum sententiae rogarentur, surgens in medio episcoporum Paphnutius vehementer vociferatus est non esse imponendum clericis et sacerdotibus grave hoc jugum;.. satis esse ut qui in clerum fuissent adscripti, *juxta veterem Ecclesiae traditionem*, jam non amplius uxores ducerent, non tamen quemquam sejungendum esse ab ea quam ante hac tunc cum esset laicus, legitime duxisset... Universus sacerdotum coetus Paphnutii sermonibus assensus est et singulorum arbitrio permissum ut ab uxorum consuetudine abstinerent, si vellent... ». Gemina prorsus habet Sozomenus, *Hist. Ecc.*, I, 23. Paphnutius igitur affirmavit hanc legem numquam extitisse, assentientibus Patribus concilii Nicaeni, ejusque verba saltem de Ecclesia Orientali intelligi debent. Thomassinus, *l. c.*, n. 15, ad hanc difficultatem solvendam respondet: « Socratis et Sozomeni, quibus auctoribus haec circumferuntur, non tantum esse auctoritatis pondus ut in re tanta, si quid soli dixerint, fidem extorqueant. Vera res fortasse fuerit quae refertur, et in eo tantum aberravit Socrates, quod adjecit de suo. Potuit enim in Ecclesia Orientali ea fuisse tempore concilii Nicaeni incontinentium presbyterorum diaconorumque multitudo, ut sapientissimis praesulibus satius visum fuerit dissimulare immedicabile malum, quam resecano asperare... Ubi vero Socrates dicit *antiqua Ecclesiae traditione* superioribus clericis solum prohiberi ne matrimonium ineant, non autem initi usum interdici, jam ad Eusebium, ad Epiphanium, ad Hieronymum appello, viros veterum Ecclesiae consuetudinum Socrate longe peritiores. Hoc igitur Socrates loquentem inducit Paphnutium, quod in ore numquam Paphnutius habuit. Potuit tum cum concilio Paphnutius, et sequentibus saeculis potuit cum eo Ecclesia Graeca tota judicare tolerandum

id malum potius, quam aut Ecclesiam schismatis, aut ejusmodi clericos periculo objicere incontinentiae gravioris. Illud tamen ignorari non potuit, pravam hanc fuisse et degenerem consuetudinem, qua prisci violarentur canones, et Ecclesiae purior atque sancita ab Apostolis disciplina turparetur ».

519. Instituto subdiaconatu, lex continentiae quae superiores clericos afficiebat, etiam ad subdiaconos extensa fuit, sed non sine magna disciplinae varietate pro diversis locis et temporibus. Ex Patribus supra citatis S. Epiphanius expresse affirmat et subdiaconos debuisse a conjugali commercio abstinere; S. Hieronymus nominat tantum episcopos, presbyteros et diaconos; Eusebius Caesariensis obscurus est. Concilium Eliberitanum (an. 300 circiter), *can. 33 et 65*, statuit subdiaconos lege continentiae teneri; sed Siricius et Innocentius I Romani Pontifices eorum libertati favent. S. Leo M. primus omnium Pontificum eos legi continentiae submitit, *epist. 84, cap. 4*: « Nec subdiaconibus quidem carnale connubium conceditur, ut qui habent, sint tanquam non habentes, et qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine qui a capite quartus est, dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel secundo, vel tertio servandum, etc. ». Sed haec constitutio in usum statim recepta non fuit. Thomassinus, *l. c.*, *cap. LXI, n. 13*, concludit: « Ex quo illud emicat locis temporibusque illis subdiaconos continere jussos ubi ministerio altaris aliquo fungebantur; ubi nullas hujusmodi partes sacri ministerii sustinebant, nulla hujusmodi necessitate arctatos fuisse. Hinc profecto illa circa subdiaconos tanta varietas, etc. ».

320. Clerici autem minores videntur passim exempti a lege continentiae ita ut possent nuptias inire, et uxores antea ductas retinere, quin deciderent e statu clericali. Attamen hic illic non defuerunt leges et consuetudines particulares, quae etiam hos clericos in minoribus ordinibus constitutos ad continentiam adstringerent. Concilium Carthaginense V *can. 3*, et concilium generale Chalcedonense (an. 451) *can. 14*, volunt ut ii sequantur suarum ecclesiarum leges ac mores.

Haec summis labiis de disciplina Ecclesiae circa rem nostram in primis quinque saeculis.

521. Ex dictis apparet in Ecclesia Orientali ad ipsos sacros ordines subdiaconatus, diaconatus et presbyteratus brevi admissos fuisse etiam uxoratos, retinentes uxorem eaque utentes post ordinationem. Ad rem cit. instructio S. C. de Prop. Fide: « Quae erat tempore Epiphani inobservantia, seu laxa alicujus ecclesiae particularis consuetudo, ita tractu temporis radices agere ac propagari coepit, ut totam pene Orientalem Ecclesiam pervaserit, et invalescente consuetudine, quod tantum cantoribus lectoribusque permissum erat, etiam presbyteris tributum fuit aliisque clericis in sacris constitutis, ut nimirum cum uxoribus quas ante sacram ordinationem duxerant, consuescerent ». Tandem id licere sancitum est in *can. 13 concilii Trullani*, qui a Sede Apostolica toleratus, sed numquam approbatus fuit. Hujus Graecorum disciplinae meminit etiam Innocentius III in *cap. 6, De clericis conjugatis*, quin eam reprobet.

522. At ad episcopatum uxoratus, uxorem retinens, ne in Orientali quidem Ecclesia promoveri umquam potuit aut potest: quod etiam Trullana synodus, *l. c.*, expresse cavet. Id ita declarat cit. instructio S. C. de Prop. Fide: « Putant quidam Graecorum et nimis confidenter asserunt episcopos in Oriente sponte sua, non aliqua lege adstrictos servasse continentiam, quam dicunt primo in Trullana synodo fuisse sancitam. Ast praeter clarissima Patrum testimonia, vel ipse Justinianus qui longe ante Trullanos canones leges disposuit, quique profitetur se esse priorum canonum exectorem, non semel inculcat ut episcopi vel ex ordine eligantur monachorum, vel ex clero quidem, sed ii qui neque filios, neque uxorem habeant, aut illi saltem non cohaereant. Eadem insuper viget disciplina apud sectas orientales quae vel ante Justiniani tempora ab unitate defecerant; omnes quippe in eo conveniunt ut episcopi eligantur caelibes ». Ut igitur in Ecclesia Orientali conjugatus consecrationem episcopalem obtinere licite valeat, ea servanda sunt quae pro Ecclesia Occidentali infra exponemus.

523. E contrario in Ecclesia Occidentali disciplina rigi-

dior potius evasit. Nos non possumus haec describere omnes illius vicissitudines: sed tandem res huc devenerunt. Sarcum tectumque servatum est, ut si quando Ecclesia per exceptionem uxoratos ad ordines hierarchicos admittendos judicaret, ii deberent omnino ab uxoribus abstinere: subdiaconi autem fuerunt superioribus clericis hac in re in omnibus assimilati. Imo statutum est ut uxorati, retinentes uxorem, nec ad primam tonsuram et minores ordines possent promoveri, licet clerici in minoribus ordinibus constituti valerent, decedentes a statu clericali, nuptias licite et valide inire (1). Hinc Alexander III, in *cap. 3, De clericis conjugatis*, proclamat generale principium: « Simul voluptatibus et carnalibus desideriis ac divinis et ecclesiasticis obsequiis vacare non valeant (clerici) »; quod Innocentius III, in *cap. 5 ejusd. tit.*, repetit graphicis illis verbis: « Cithara cum psalterio male concordat ». Et Bonifacius VIII, in *cap. ult., De temp. ordin.*, in 6°, prohibet tonsuram conferri conjugato « nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoveri, prout est sacris canonibus institutum »; licet in *cap. un., De clericis conjugatis*, in 6°, concedat clericis nuptias ineuntibus privilegia clericalia sub nonnullis conditionibus. Conc. Trid., *sess. XXIII, cap. VI, de ref.*, confirmat *cit. cap. un., De clericis conjugatis*, in 6°, aliquid addens; et insuper in *cap. XVII* sinit in uno casu uxoratos ad minores ordines assumi posse retinentes uxorem eaque utentes. Volens enim functiones sacrorum ordinum a diaconatu ad ostiariatum in usum, juxta sacros canones, revocare, decernit ut in posterum hujusmodi ministeria non nisi per constitutos in dictis ordinibus exerceantur. « Quod si, addit, ministeriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici caelibes praesto non erunt, suffici possunt etiam conjugati vitae probatae, dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, et qui tonsuram et habitum clericalem in ecclesia gement ». Sed haec exceptio usu recepta

(1) Pirhing, *I, XI, n. 20*; Reiff., *III, III, n. 33 sequ.*; Sanchez, *De matr.*, *VII, XXXVIII, n. 6*; Fagnanus, in *comm. cap. 5, De conv. conjug.*, *n. 8 sequ.*

non est, et hodie ministeria minorum ordinum a laicis etiam exercentur sine ullo fidelium scandalo, nec uxorati retinentes uxorem eaque utentes ad ullum gradum hierarchiae ordinis promoventur.

524. Cum igitur clericus in Ecclesia Occidentali debeat juxta dicta continentiam servare, nil mirum si canones, licet non prohibeant absolute uxoratum promoveri, tamen nonnulla sapientissime constituerint servanda in illius promotione ad primam tonsuram, ut scilicet et jus conjugale uxoris non laedatur, et simul consulatur tum bono animarum uxoris et viri qui rei matrimoniali assueti difficilius continere se poterunt, tum aedificationi fidelium. Ad rem Joannes XXII, in *extrav. un., De voto et voti redemptione*: « Auctoritate Apostolica districtius inhibetur, ne quisquam, durante matrimonio, nondum etiam consummato, aliquem de sacris ordinibus praesumat suscipere, nisi prout sacris canonibus noverit convenire ». Modo videamus has canonum dispositiones.

525. Soluta quacumque demum de causa matrimonio quoad vinculum, vir proprie loquendo non est amplius *conjugatus*; et per se promoveri potest non solum ad primam tonsuram et ordines, sed ad ipsam episcopalem consecrationem; quod Ecclesiae praxis confirmat, et Joannes XXII verbis mox relatis aperte insinuat. Excipe si vir aliquo impedimento detinetur, aut cura filiorum aliave justa causa ipsum a ministerio sacro removeat, aut ratione aetatis et aliarum circumstantiarum sit iudicio episcopi suspectus de incontinentia. Nostrum est de conjugato agere, idest de viro qui vinculo matrimoniali valido detinetur.

526. In primis ut conjugatus promoveri valeat, requiritur de regula generali *uxoris consensus*, quo ipsa renuntiet exercitio juris conjugalis, atque ita per viri continentiam ejus jura non laedantur. Id patet ex canonibus, quos infra citamus; ii enim requirunt consensus uxoris et aliquid amplius. Igitur episcopus proprius antequam conjugatum promoveat, interroget vel interrogare faciat uxorem; nam per se foret graviter illicita tum ordinanti tum ordinato promotio, contradicente uxore aut consentiente solum ob metum

gravem aut ignorante; imo ex dicendis patebit nec sufficere, quod conscia uxor non contradicat.

527. Diximus uxoris consensus requiri de *regula generali*; nam hic praevius consensus non est necessarius si uxor prolapsa est in adulterium formale, culpabile, consummatum et certum sententia judicis vel publice notum notorietate facti; nisi malitia adulterii etiam marito ex parte tribuenda sit, aut maritus uxori adulterium condonaverit expresse vel tacite, aut et ipse maritus adulterium commiserit (1). Sane hoc peccato uxor jus petendi in perpetuum amisit, et ideo ex parte uxoris utcumque contradicentis nil obstat quominus maritus, abdicatis desideriis et voluptatibus carnalibus, vacet divinis et ecclesiasticis obsequiis. At in primis si conjuges matrimonium civile iniverunt, et auctoritas civilis separationem corporum ex causa adulterii non pronuntiavit, prudentia suadet ne maritus promoveatur, quia uxor posset ipsum, etiam manu militari, ad vitam conjugalem civiliter cogere. Praescindendo etiam ab hoc, videndum num maritus sit aliunde impeditus, aut saltem ratione aetatis vel aliarum circumstantiarum sit suspectus de incontinentia; in quo ultimo casu promoveri potest tantum, si religionem ingrediatur et solemniter profiteatur, ex *cap. 5, De conv. conjug.* Tandem episcopus considerare debet num hujus viri promotio scandalo esset fidelibus; quod, attentis nostris moribus, certe adesset.

528. Juxta nonnullos auctores nec est necessarius uxoris consensus, si maritus divortium semiplenum obtinuit ex sententia judicis ecclesiastici ob uxoris adulterium spirituale, nempe apostasiam, haeresim aut schisma (2). At praeter ea quae *n. praec.* adnotavimus, animadverti potest, certissimum esse in casu maritum posse religionem ingredi et solemniter profiteri, quin uxor, ad fidem rediens, jus habeat illum ad vitam conjugalem revocandi; id inquam, certissimum est ex *cap. ult., De conversione conjugatorum*, et ex *cap. 6, De divortiis*. At si maritus velit in saeculo rema-

(1) Vide nostrum *Tractatum canonicum de matrimonio*, n. 1113.

(2) Feje, *De disp. matr.*, n. 509.

nere, nonnulli quidem censent ipsum non teneri conjugem conversam recipere, ex *cap. 9, De divortiis*, et ex *cap. ult., De haereticis* (1); quo posito, consensus uxoris non foret necessarius pro viri promotione. At communis sententia est maritum debere conversam conjugem recipere, ex *cap. 7, De divortiis* (2); et consequenter sine uxoris consensu videtur maritus promoveri non posse.

529. Quid vero si vir sine uxoris consensu promotus fuit? Si uxor de nolente fiat volens et modo consentiat, aliaque canonum praescriptiones quas infra exponemus, serventur, vir poterit in susceptis ordinibus ministrare et altiores etiam recipere (3). Uxore in suo dissensu persistente, Joannes XXII in *cit. extrav. un., De voto et voti redemptione*, distinguit inter casum quo matrimonium est consummatum, et casum quo matrimonium est ratum tantum.

Si matrimonium est consummatum, ex una parte uxor potest virum repetere, qui redire ad ipsam debet, etiamsi esset Papa, juxta Glossam in *can. 9, dist. 79*, in Decreto, *v. non apostolicus* (4). Si est in minoribus constitutus, potest petere et reddere, et habetur, tamquam laicus, incapax ad beneficia ecclesiastica obtinenda, nec gaudens privilegiis clericalibus, nisi in casibus *cit. cap. un., De clericis conjugatis*, in 6°. Si vero ordinem sacrum recepit, reddere potest et debet, sed non potest petere, ex *cap. 3, De conv. conjugatorum*; item prohibetur in suscepto ordine solemniter ministrare, ad altiores promoveri, aut aliquod beneficium vel officium ecclesiasticum obtinere. In casu bonae fidei haec prohibitio erat simplex prohibitio ex ipsa lege quae vetat conjugatum sine consensu uxoris ad ordines promoveri; nam haec lex eo ipso vetat taliter promotum in suscepto ordine solemniter ministrare, beneficium aut officium ecclesiasticum assequi, vivente uxore (*n. 153*), sive conjugatus promotus fuerit bona sive mala fide. In casu autem malae fidei haec prohibitio habebat etiam rationem poenae

(1) Sanchez, *De matr.*, X, XV, n. 19.

(2) Engel, *IV*, XIX, n. 21.

(3) Fagn., *l. c.*, n. 18.

(4) Fagnanus, in *comm. cap. 5, De conv. conjugatorum*, n. 15.

suspensionis, quia perdurabat, soluto quoque matrimonio, ut expresse tradit Joannes XXII, *l. c.* Hodie poena suspensionis suppressa est, cum non legatur in const. *Apostolicae Sedis*, ideoque in omni casu est simplex prohibitio, licet in casu malae fidei promotus graviter peccaverit; quae prohibitio cessat, soluto matrimonio, nec secumfert irregularitatem, si ordinatus, graviter peccans, in ordine suscepto, vivente uxore, solemniter ministraverit (1).

Si vero matrimonium est ratum tantum, episcopus, ex *cit. extrav. un.*, instanter moneat et inducat ordinatum, praesertim si est in sacris constitutus, ad religionem solemniter profitendam: quo facto vinculum matrimoniale solvitur et vetitum, de quo supra, cessat. Quod si forsitan, addit Joannes XXII, vir renuerit adimplere, episcopus, si uxor institerit, ipsum compellet per censuram ecclesiasticam contractum matrimonium consummare: quo in casu ea quae supra diximus repetenda sunt. At juxta praesentem disciplinam aliud etiam foret remedium; scilicet si vir est in sacris, matrimonium probatur non fuisse consummatum et mulier instat, vir potest petere a Sede Apostolica dispensationem a matrimonio rato et non consummato.

530. At non sufficit juxta sacrorum canonum dispositiones uxoris consensus pro mariti promotione; sequentes enim regulae prae oculis habendae sunt:

531. 1° Si uxor consentit quidem ordinationi viri, sed ipsa renuit sive religionem cum votis solemnibus ingredi et profiteri, sive votum perpetuae castitatis in congregatione religiosa aut in saeculo emittere, vir, si matrimonium est consummatum, numquam promoveri potest. Id traditur expresse in *cap. 6, De conv. conjug.*: « Nullus conjugatorum est ad sacros ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus ». Quamquam vero in hoc canone Alexander III agat de conjugis promotione ad ordines sacros, tamen prohibitio intelligenda est etiam de minoribus ordinibus et ipsa prima tonsura, ut notat Glossa, *l. c.*, *v. ad sacros*, et patet ex dictis *n. 523*. Dixi-

(1) Suarez, *De censuris*, disp. XXXI, sect. I, n. 54 sequ.

mus *si matrimonium est consummatum*, quia si est ratum tantum, vir religionem solemniter professus posset ordinari, utpote solutus a vinculo matrimoniali: insuper dispensatio a vinculo matrimoniali peti posset a Sede Apostolica.

532. 2° Si maritus est juvenis, aut est quidem aetate proventus seu senex, sed ob alias circumstantias est suspectus de incontinentia, numquam promoveri potest, nisi prius religionem cum votis solemnibus professus fuerit: uxor vero (si matrimonium est consummatum) si ratione aetatis aut aliarum circumstantiarum est suspecta de incontinentia, debet et ipsa religionem ingredi et solemniter profiteri; secus satis est si voto simplici perpetuae castitatis in congregatione religiosa aut etiam in saeculo sese obstringat: de qua re fusius canonistae agentes de regularibus. Id traditur in *can. 6, dist. 77*, in Decreto: « Si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda est ut, sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur ». Quamquam enim Glossa, *l. c., v. sequestrato et v. religione*, hunc canonem intelligat de solo voto castitatis ab utroque conjugate in saeculo emisso, tamen sensus obvius est uxoris voluntatem esse requirendam, ita ut, dissoluta communione vitae, uxor religionem profiteatur, et tunc vir, postquam et ipse conversus pariter fuerit ad religionem, ordinetur. Hinc S. C. C., in *Veronensi*, 18 Dec. 1728, non permisit uxorem XXIV annorum vota solemnia religiosa nuncupare, et virum XL annorum ad ordines in saeculo promoveri: « propterea quod existimatum non fuerit, ait Benedictus XIV, *De syn., XIII, XII, n. 14*, virum qui a florente, quam agit, aetate ad voluptatem allicitur, per susceptos in saeculo sacros ordines dici posse ab incontinentiae periculo prorsus abesse, atque adeo opportunis cautionibus, praesidiisque munitum, qualis evaderet, si se in monasterium abderet, ibique religiosam emitteret professionem. Haud tamen difitemur, quin aliqua afferri possint exempla episcoporum qui nuptae mulieri facultatem fecerint se dicandi Deo in monasterio, dum vir sacerdotio inter saeculares initiaretur,

licet is haud grandiore, sed virentem ageret aetatem. Hoc autem ideo fortasse factum, quod perspectissima fuerit viri probitas certoque praecognitum, quantum quidem humana conditio patitur, fore ut sacris ordinibus obstrictus illibatam castitatem servaret; quod potissimum intendunt sanctiones canonum jubentium virum aetate florentem religionem ingredi, quoties uxor inter moniales ad religiosam vitam ducendam se recipit ». Deinde sapientissimus Pontifex addit hos episcopos non satis tuto egisse longeque rectius fuisse facturos, si, ubi peculiare facti circumstantiae id suadere viderentur, oratores monuissent, ut opportunam a Sede Apostolica dispensationem implorarent, cum nulla de hoc extet pontificia dispositio ordinationem in casu permittens.

533. Si autem quaeratur quandonam vir (aut mulier) dicatur juvenis, vel potius senex aut aetate proventus, respondemus id remitti prudenti iudicio episcopi. Ad rem folium S. C. C. in *Florentina* seu *Volaterrana*, 28 Aug. 1830: « Senectus non est annorum numero computata, et jure cautum non habetur quot anni exigantur ad senectutem, ut conjugues in saeculo manentes a quovis libidinis periculo et incontinentiae suspicione sint immunes, ideoque senectutem a valetudine, a viribus, ab antea vitae consuetudine, potius quam ab annorum dumtaxat numero, patet esse aestimandam. Fagnanus, in *cap. Cum sit, De conv. conjug. n. 17*; S. C. C. in *Barcinonen.*, 28 Sept. 1765, § *Juristae. Senectus enim*, inquit Cajetanus, in 2. 2, q. 147, art. 4, ad 1um, *non est evidenter omnibus una, sicut aetas augmenti; quoniam aetas augmenti determinatur ab ortu, qui certus est; aetas vero senectutis a naturali occasu qui incertus est. Sunt enim quidam sexagenarii ita fortes, ut alii quadragenarii, et unus altero habet multo plures circulationes coelestes* ». Exempla desumpta ex thesauro S. C. C. habes infra, praeter exemplum in *Veronensi*, quam *n. praec.* citavimus. Attamen tum pro hoc primo casu, tum pro casibus subsequenter illud notandum est, nempe S. C. C. aut episcopum, admittentes conjugati ordinationem, posse parti vel partibus in saeculo manentibus nonnullas condi-

tiones imponere quibus observantia continentiae et fidelium aedificatio magis magisque caveatur, sive jure praevias, e. g. ut simul non habitent in eadem domo, sive jure non praevias, e. g. ut uxor quae votum castitatis emisit, habitet, durante vita mariti, in domo religiosa, quin professionem faciat.

534. Votum simplex castitatis perpetuae emissum ab uxore, viro sacrum ordinem suscipiente, irritare matrimonium quod uxor, defuncto viro, attentaverit sine dispensatione, vide in cit. nostro *Tractatu canonico de matrimonio*, n. 575.

535. 3° Si ex una parte vir proventus aetate est, nec ratione aliarum circumstantiarum est de incontinentia suspectus, et ex alia uxor parata est religionem cum votis solemnibus profiteri, vir promoveri potest in saeculo remanens, etsi matrimonium fuerit consummatum. Id patet ex *rel. cap. 6, De conv. conjug.*, collato cum *rel. can. 6, dist. 77*; ex quibus juribus deducitur prius uxorem debere professionem emittere, et deinde virum ordinari. Idem eruitur etiam ex *cap. 4, De conv. conjug.*, ubi Alexander III tradit posse conjugem ad religionem transire, altero in saeculo remanente et castitatem profitente, si senex est. Hoc autem posito, « ambigi jure nequit, ait Benedictus XIV, *l. c.*, n. 13, quod in hac... facti specie possit vir, si velit, ad sacrum ordinem, indeque ad sacerdotalem gradum in saeculo conscendere; si enim lex ipsi in tali casu indulget ut simplici castitatis voto illigatus in saeculo permaneat, cumulator legem implet, si sacris ordinibus initiatur, cum castitatis votum sacris ordinibus adnexum solemne sit et habeatur... »

536. 4° Tandem vir in saeculo permanens, promoveri etiam potest ad omnes ordines infra episcopatum, licet matrimonium fuerit consummatum, si uterque conjux ab incontinentiae suspicione immunis est ratione proventus aetatis aliarumque circumstantiarum, et uxor renuit quidem religionem solemniter profiteri, sed parata est votum simplex perpetuae castitatis in congregatione religiosa aut in saeculo emittere. De hoc casu folium S. C. C. in *cit. Florentina seu Volaterrana*, 28 Aug. 1830, haec habet: « Utrum..

viro licitum sit sacris se initiari ordinibus et in saeculo manere, quando ejus uxor paratam quidem se exhibeat perpetuae castitatis voto se devincire, sed in monasterio Deo se devovere abnuat, vehemens inter doctores fervet quaestio, quemadmodum videre est apud Sanchez, *De matrim.*, lib. VII, disp. XXXIX; Gonzalez, in *comm. ad caput Sane, De conv. conjug.*, et S. C. in *cit. Veronensi*, § *At vero. Attamen verior ac tutior*, scribit Fagnanus in *cap. Conjugatus, De conv. conjug.*, n. 10, *sententia est, si mulier sit senex et non suspecta de incontinentia, sufficere votum simplex castitatis in saeculo; sin autem sit suspecta de incontinentia, aut sit juvenis, sive sit suspecta sive non, desiderari solemnem professionem.* Atque huic quoque sententiae adhaesisse videtur S. Thomas, in *4, dist. 37, q. 1, a. 2 ad. 2*, scribens: *Uxorem de cujus licentia vir ordinem sacrum suscepit, teneri perpetuam continentiam vovere, non tamen teneri religionem ingredi, si sibi non timeat de incontinentiae periculo*. Stante vero hac controversia, nec non et pluribus difficultatibus circa verificationem circumstantiarum requisitarum in hypothesis, tutius est ut casus deferantur ad S. C. C., quae aliquando preces respuit, aliquando admittit, nonnullis additis clausulis. Ita in *Parisiensi*, 6 Maii 1645, S. C. reposuit: « Si Sanctissimo Dno placuerit, dispensationem petitam suscipiendi ordines sacros de consensu uxoris concedendam esse Joanni de Moheron in forma tamen commissaria, verificatis aetate ipsius sexaginta duorum annorum, et aetate uxoris quinquaginta octo annorum, quodque ipsa emisit votum solemne castitatis in manu Archiepiscopi Parisiensis, et quod ex attestatione ejusdem in dicta uxore cesset omnis incontinentiae suspicio, et ipse sit benemeritus Sedis Apostolicae ab servitium praestitum S. C. de Prop. Fide » (*lib. 17 Decr.*, pag. 471) (1). In *Constantiensi*, 31 Maii 1766, rogata: « An et quomodo praevia Apostolica dispensatione ab irregularitate (*functus erat vir officio judicis criminalis*) sit con-

(1) Folium S. C. C. in *Barcinonensi*, 28 Sept. 1663, ubi fuse de hac materia.

cedendum Carolo Dominico Jutz (*annos septuaginta jam nato*) ut ascendere possit ad sacros ordines in casu »; S. C. censuit: « Consulendum SSmo pro dispensatione ab irregularitate et pro facultate in casu de quo agitur ascendendi ad sacros ordines, emisso per Rosam (*in anno quinquagesimo constitutam*) voto perpetuae continentiae, nec non permanentiae usque ad obitum viri in aliqua religiosa domo sub approbatione Eminentissimi Archiepiscopi ». In saepius cit. *Florentina* seu *Volaterrana*, 28 Aug. 1830, conjuges liberis quos ex legitimo habuerant matrimonio, orbat, perfectionis viam aggressi, votum castitatis perpetuae in curia Florentina emisissent; deinde vir, peractis theologicis studiis, recepit ab episcopo Volaterrano primam tonsuram et minores ordines, assentiente uxore, nullo impetrato Summi Pontificis beneplacito. In anno quinquagesimo octavo constitutus (uxore annum quinquagesimum secundum agente) vir, indubia vocationis signa praebens et vitam viro ecclesiastico dignam agens, facultatem petiit a S. C. C. ascendendi ad sacros ordines; quae rescripsit: « Affirmative, dummodo habitent in separatis domibus, et renovato per mulierem consensu et voto castitatis, antequam orator ad sacros ordines promoveatur, per breve facultativum ». Tandem Benedictus XIV, *De syn.*, XIII, XII, n. 16, refert se facultatem tribuisse spectato viro Ulyssiponensi, licet aetate non admodum provecō, conscendendi ad sacros ordines, dummodo uxor simplex castitatis votum nuncuparet, postquam tamen se in aliquod monasterium recepisset cavissetque idonee se professionem emissuram, cum primam congruam dotem monasterio persolvendam fuisset consecutura.

537. Imo non desunt canones qui in nostra hypothesisi permittunt etiam uxori castitatem professae cohabitare cum viro ad ordines jam promoti. « Volumus, inquit *can. 24, dist. 81*, in Decreto, ut sacerdotes prohiberi debeant, ne cum mulieribus conversentur, excepta dumtaxat matre, sorore, vel uxore quae caste regenda est ». Glossa, *l. c., v. vel uxore*, sibi objicit hoc esse contrarium *cit. can. 6, dist. 77*, qui praecipit juvenes conjugatos non esse ad ordines

promovendos, nisi uterque conjux solemnem professionem religiosam emittat, et respondet: « Sed hoc de senibus, illud de suspectis. Vel loquitur secundum antiqua tempora ». Revera Thomassinus, *l. c., cap. XLI, n. 1*, refert primis Ecclesiae saeculis episcopos, presbyteros et diaconos uxorem quam ante ordinationem duxerant, secum passim retinuisse in eadem domo, in qua tamen sua singulis et diversa erant conclavia, addens: « Ea porro erat sacerdotum integritas, religio, gravitas, ea vis legis ecclesiasticae, quae clericorum famam et continentiam adversus calumnias omnes et tentationes munitissimam tutissimamque haberet ». At haec nostris diebus non amplius verificantur, et haec cohabitatio clerico magnum periculum, et fidelibus gravissimum scandalum profecto praeberet. Hinc S. C. C. eandem numquam permittit, ut satis patet ex dictis; et clarius in *Lucana*, 18 Julii 1793. Vir enim habebat LXX annos, uxor LXIV et ab omni incontinentiae suspitione uterque immunis erat. Vir petebat ad ordines promoveri, et uxor parata erat ad emittendum votum simplex continentiae extra claustra ut posset indigentis corporalibus senis mariti praesto esse sub eodem tecto. S. C. reposuit non expedire ut orator ad sacros ordines ascenderet.

538. Nonnumquam S. C. admisit etiam virum ordinari in casu nostro, uxore nomen dante Tertiarii S. Augustini, aut alterius Ordinis, loco voti perpetuae castitatis. Ita in *Panormitana*, 20 Maii 1752. Ambo conjuges annos LXVII attingebant, filium habebant matrimonio copulatum, et optimis moribus imbuti a quindecim annis castitatem servabant simul habitantes in propria ac ampla domo una cum filio. Vir optabat ad sacerdotium ascendere; uxor autem licet ad id consensum ultro praeberet, tamen ad id tantummodo, et vix adduci poterat ut Tertiarii S. Augustini aliisve nomen daret (1). Proposito dubio: « An sit locus dispensationi in casu »; S. C. reposuit: « Affirmative, dummodo habitent in separatis domibus ». Hanc responsionem confirmavit litteris in forma Brevis datis, 13 Sept. ejusd. anni

(1) Ben. XIV, *l. c., n. 16*.

Benedictus XIV, qui, *l. c.*, addit: « Tunc autem necessaria habita fuit dispensatio propterea quod decretali *Conjugatus, De conv. conjug.*, cautum legatur: *Nullus conjugatorum est ad sacros ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam proficiente fuerit absolutus*; relata autem verba *continentiam proficiente* minime congruere visa sint Tertiariarum instituto, quod uxor amplecti cupiebat ».

539. Diximus autem in hoc ultimo casu virum juxta meliorem sententiam promoveri posse *ad ordines infra episcopatum*. Ut enim maritus consecrationem episcopalem recipere valeat, necesse omnino est ut uxor, utcumque vetula et ab incontinentiae suspicione immunis, religionem solemniter profiteatur. Ad rem Alexander III, in *cit. cap. 6, De conv. conjug.*: « Auctoritate Apostolica prohibemus, ne uxorum praesumatis in episcopum ordinare, nisi uxor prius professa continentiam, sacrum sibi velamen imponat, et religiosam vestem assumat ». Ubi Glossa, *v. sacrum*: « Sed quid si esset vetula? Numquid sufficit si continentiam profiteatur? Respondeo: non sufficit, nisi convertatur, et est speciale in uxore episcopi, etc. ».

6° — *Militia saecularis ac servitus* (1).

540. De personis addictis militiae saeculari ac servituti nos sub eodem agimus numero, quia omnes libertate carent quae clericis necessaria est, earumque conditio, licet alia et alia de causa, statum clericalem dedecet.

541. 1° Militem, dum actu militiae servit, non posse ad ordines promoveri traditur in *can. 2 et 5, dist. 51*; et *can. un., dist. 53*, in Decreto. Ratio est quia vita militaris cum clericali vita conciliari non potest, et ideo, *can. 82* inter Apostolicos, decernitur ut deponatur episcopus, presbyter et diaconus qui militiae vacaverint, et utrumque officium, ecclesiasticum scilicet et militare, retinere voluerint. Derelictis autem stipendiis, per se nil prohibet quominus miles promoveatur. *Per se*, inquam; nam aliud potest adesse

(1) Vide canonistas in tit. *De servis non ordinandis et eorum manumissione*, XVII, Lib. I Decret.

impedimentum, et nominatim irregularitas ex homicidio, de qua *n. 448 sequ.* Episcopus autem antequam virum qui stipendiis saecularibus militavit, ad primam tonsuram aut ordines admittat, speciali prudentia et inquisitione opus habet; nam ipse pravos mores et clerico indignos facile contrahere potuit.

542. Nostris diebus militare servitium fere ubique locorum est pro omnibus obligatorium, ne illis quidem exceptis qui a Deo vocati altaris ministerio se dicere exoptant, aut religionem profiteri. Haec lex est injusta: sed ea posita, enixe adnitendum ut qui divinam vocationem ad statum clericalem aut religiosum habebant, ab illa non distraherentur, et simul speciales cautela adhibendae sunt in admissione illorum qui servitium militare peregerunt aut peracturi sunt, ad ordines vel ad religiosam professionem. Opportunum igitur erit haec referre normas quas Sedes Apostolica hac de re indicavit; quae licet Italiam tantum respiciant, tamen omnium regionum Ordinariis ac superioribus regularibus tanquam prudentialis regula inservire possunt, et ideo eas in Latinam linguam versas subjicimus.

543. In primis S. C. S. Officii, statim ac lex servitii militaris ad clericos in Italia extensa fuit, sequentem omnibus Italiae Ordinariis dedit instructionem: « Suprema Congregatio S. Officii..... opportunum duxit Rmis Ordinariis dioecesium Italiae indicare nonnullas normas, cautelas, aut praescriptiones pro diversis casibus, quae sequentibus articulis continentur:

» I. Illis alumnis ecclesiasticis qui infeliciter ad primam militum categoriam pertinent, neque spem habent fore ut ceu inhabiles excludantur a militia, neque ex defectu subsidiariorum ut stipendiis voluntariis unius anni mancipientur, promotio ad sacros ordines necesse est ut differatur quousque defungantur militari servitio trium vel quinque annorum, ac praeviis indubiis vocationis atque idoneitatis argumentis.

» II. Nec videtur expedire ut in casibus peculiaribus ceu gratia postuletur dilatio usque ad annum XXVI ad subeundum servitium militare voluntarium unius anni ante trien-